

A Magyar Mérnöki Kamara nyilatkozata

A Magyar Mérnöki Kamara Elnöksége 2005. szeptember 14-i ülésén, Szolnokon megtárgyalta a Vízépítési és Vízgazdálkodási Tagozat állásfoglalását a 2005. év eddigi rendkívüli időjárásának vízügyi vonatkozásaival kapcsolatban és azonosulva a Tagozat véleményével, az alábbi nyilatkozatot fogadta el:

A Magyar Mérnöki Kamara Vízgazdálkodási és Vízépítési Tagozata folyamatosan figyelemmel kíséri a vízmérnökség és az államigazgatás kapcsolatát, különös tekintettel az elmúlt években zajló átszervezésekre. Ettől a felelősségtől vezérelve látjuk szükségesnek, hogy a 2005. év eddigi rendkívüli időjárásának vízügyi vonatkozásaival kapcsolatban is kifejtsük a véleményünket.

Az utóbbi években, több ízben, kiterjedt, nagy és heves csapadékok zúdultak az országra, különösen az idén a nyári hónapokban. Júliusban a szokott csapadékmennyiség 1,5-2 szerese, majd augusztusban 4,5 - 5-szöröse hullott. Szinte az egész országban megközelítette - sok helyütt túl is lépte - a 200 mm-t az augusztusi csapadékmennyiség. Mátrakeresztes, Mád, Boldva, Szikszó, Kisújszállás, Kaposvár vízkárainak szomorú képei bejárták a médiákat. Ezen túl is sok település belterületén okoztak hatalmas károkat, főként az önkormányzati kezelésű műveken és területeken. A víz azonban nem tudja, hogy önkormányzati, társulati, vagy állami mederben folyik - vízügyi-szakmai szempontból a tapasztalatok levonásának általánosnak kell lenni. A károk kiterjedtsége - a csapadékok rendkívülisége mellett is - azt valószínűsíti, hogy az okokat nem csak a konkrét helyi hidrometeorológiai, tervezési, vagy üzemeltési tényezőkben, hanem tágabban kell keresni.

Új jelenség a rendkívüli hevedű nagycsapadékok esetében az is, hogy míg korábban ezek kis vízfolyásokon (10-20 négyzetkilométeres vízgyűjtőkön) okoztak rendkívüli áradásokat, az elmúlt hónapokban nagyobb vízfolyásokon is tapasztalhattuk, mint a Vadász patak, vagy a Kapos. Ennek az elsődleges oka a kiváltó csapadék kiterjedtsége, de nem hagyhatók vizsgálódás nélkül az egyéb tényezők sem, hogy a mederben lejátszódó folyamatokra az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítani - ide értve a medrek rendezettségét, vízvezető-képességének fenntartottságát is.

Nyilvánvaló, hogy a súlyos vízkárok kialakulásában fő szerepet játszik a medrek elhanyagoltsága. Ez valamennyi szervezetrendszer esetében igaz:

- Az állami kezelésű vízfolyások fenntartási és üzemeltetési költségkerete reálértékét tekintve a nyolcvanas évek vége óta folyamatosan csökken, a műszakilag szükségesnek a harmadát sem éri el.

- A víztársulatok állami támogatása az idénre nulla lett, holott a kezelésükben levő csatornák, és kisvízfolyások kétharmada állami tulajdonban van.
- Nincs összegzett adat az önkormányzatok ilyen célú tevékenységéről, de az események azt mutatják, hogy ott sem elegendő a karbantartás.

Fenntartási, üzemeltetési vagy éppen tervezési hiányosságokra utal, hogy számos településen évente visszatérően fordulnak elő az elöntések. *Biztos, hogy a szakszerű, folyamatos, kellő anyagi háttérű fenntartás/üzemeltetés - a megelőzés - végső soron kevesebbe kerül, mint a védekezés és helyreállítás költsége, amiketjövátéhetetlen emberi-családi tragédiák tetéznék.*

A belterületi vízvezetés tervezési gyakorlata is igénytelen, holott ma már a csapadék valószínűségét korszerűen alkalmazó méretezési módszerek, települési lefolyási modellek stb. állnak rendelkezésre - de ezek alkalmazására esélyt sem adnak az e célra fordítható források. A belterületi vízvezetés műszaki és gazdasági tervezésében egyaránt a szennyvízvezetés dominál, holott ez a csapadékvíz-elvezetéssel összhangban kellene, hogy megvalósuljon. Kutatni kellene, hogy milyen mértékben változtak a lefolyási viszonyok a települések beépített-ségének, valamint a burkolt felületek arányának a növekedésével, vagy a települések felé folyó külvizek a terület és tájhasználat változások függvényében. A belterületi vízvezetés tekintetében is szükséges a szélsőségek gyakorisága növekedését okozó globális felmelegedés hatásainak elemzése. A műszaki szabályozásban, a pályázati stb. lehetőségek műszaki feltételei között a kutatási eredményeknek korszerűen és gyorsan kell megjelennie, gondoskodva a betartásuk ellenőrzéséről is.

A vízvezető rendszerek hatékonyságának csökkenéséhez jelentősen hozzájárul a társadalom és a víz viszonyának kedvezőtlen alakulása is. Ilyenek pl. a házak előtti árkok, átereszek állapota, hogy a közösség nem képes rászorítani az egyént a közösséggel szembeni tisztességes magatartásra. És amíg egy-egy polgármester, vagy képviselő újraválasztása a tét, nem is csoda, hogy elmarad a szigorúbb, de a közösség érdekében tett lépés - marad minden szinten a másokra mutogatás.

A fenntartási keretek csökkenése mellett a véget nem érő átszervezések is okozzák, hogy a vízügyi szervezetek (igazgatóságok, társulatok) létszáma, szakértelme, problémamegoldó készsége - a humán erőforrásai - egyre zsugorodnak, és a működőképesség határait súrolják. Az értelmetlen bürokrácia, a minden kreativitást gúzsba kötő jogszabály-tömeg szinte lehetlenné tesz a vízügyi szervezetek területgazdái szerepének ellátását, és a vízgazdálkodás többi szereplője közötti koordinációt. A vízügyi szolgálat évszázados, a Kárpát medencében nélkülözhetetlen, klasszikus szerepére, hogy tanácsadó legyen a vízgondok megoldásában, végképp nem jut energia. *Az erodálódott szervezet szakmai érdekérvényesítő képessége folyamatosan csökken,* - így az adott jogkövetési mércék mellett nem képes megakadályozni az ésszerűtlen településfejlesztést, a megoldatlan vízvezetésű területek beépítését, holott ezek is jelentős forrásai a károknak.

Sajátos szelete az elmúlt hónapok vízkár-eseményeinek a tömegkommunikáció. Minden tiszteletünk a szivattyúkkal felvonuló tűzoltóké, akik nagy hivatástudattal mindig ott állnak, ahol az emberi értékek veszélybe kerülnek - köszönet érte mindannyiuknak! Mégis joggal vetődik fel a kérdés, hogy miért nem jelent meg a képernyőkön az erre a feladatra kiképzett vízügyi szervezet, az erre feljogosított magyar mérnök? Miért nincs válasza a szakmának ezekre a kérdésekre? Ennek a hiánya ugyanis egyértelműen azt a látszatot kelti, hogy a magyar vízmérnökséget nem érdeklik a sok települést, sok-sok ember élete munkáját veszélyeztető víz-

bajok - ami egyfelől nyilván hamis kép, másfelől pedig az elmúlt éveket látva, felvetődik a gyanú, hogy esetleg tudatosan festett hamis kép.

Mindezek tudatában átfogó, központi intézkedéseket (és forrásokat) tartunk szükségesnek:

- *A vízügyi szervezetek (állami, társulati és önkormányzati) személyi és tárgyi feltételeinek, szakember gárdájának megőrzésére, és lehető kiegészítésére.*
- *Tudományos-szakmai elemzés tárjafel az elmúlt időszak vízkárainak kiváltó okait. Az elemzés fő szempontja a megelőzés elősegítése és támogatás legyen, különös tekintettel a tulajdonviszonyok, a birtokviszonyok, a terület- és tájhasználat változásaira, a települések és agglomerációk gyors fejlődésére.*
- *A jogi, pénzügyi, szervezeti stb. lépések a szakmai következtetésekre támaszkodjanak. Ennek megtörténteig a szervezet ütőképességét csökkentő újabb átszervezési, privatisációs, stb. előkészületek kerüljenek felfüggesztésre.*
- *A vízkárveszélyes települések fejlesztési, -rendezési terveit a további károk megelőzése céljából, megfelelő szakmai, szervezési és igazgatási szakértők bevonásával teljes körűen felül kell vizsgáltatni, különös tekintettel a vízjárta területek beépíthetőségére. Az ilyen okokból elrendelt építési korlátozásoknak szigorúan érvényt kell szerezni.*
- *A különböző pályázati, támogatási stb. forrásokhoz való hozzájutás vízügyi-műszaki feltételeit - különös tekintettel a tervezési-méretezési módszerekre, valamint a fenntartás - üzemeltetés garantáltságára - ki kell dolgozni. Egyidejűleg célszerű áttekinteni műszaki szabályozás (szabványok, irányelvek, segédletek stb.) korszerűségét is. Mindezek ellenőrzésének gyakorlatát (a szakmai szabályozások, előírások, különösen azok tiltó rendelkezéseinek betartatása) felül kell vizsgálni, ide értve a hatósági szervek e célra rendelkezésre álló kapacitásait is.*
- *A 2006 évi költségvetésben kapjanak prioritást a vízbajok megelőzésének feladatai, az állami, a társulati, és az önkormányzati területen egyaránt.*

